

PLEASE NOTE! THIS IS SELF-ARCHIVED VERSION OF THE ORIGINAL ARTICLE

To cite this Article: Juvonen, S. (2017) Tutkimustieto kumoaa työelämän myyttejä. Aikuiskasvatus 38:2, 151-152.

Huom. Tekstiin on ennen julkaisemista tehty toimituksellisia muutoksia.

Pasi Pyöriä (toim.)(2017) Työelämän myytit ja todellisuus. Gaudeamus. 250 sivua. ISBN 978-952-495-424-2

Teos käsittelee nimensä mukaisesti työelämän myyttejä ja väittämiä tutkimustietoon, muun muassa Tilastokeskuksen työolotutkimusten sarjaan perustuen. Työelämän huonontumisesta puhutaan paljon, mutta kirjaa lukiessa käykin ilmi, ettei monia oletuksia voidakaan tutkimuksilla todentaa. Julkisessa keskustelussa työelämän huonontumisesta on tullut itsestäänselvyys joka pahimmassa tapauksessa saattaa muodostua itseään toteuttavaksi ennusteeksi.

Työelämän myytit ja todellisuus -teoksen toimittanut työelämäntutkija Pasi Pyöriä kuvailee työelämäämme liittyviä uskomuksia yhdessä 14 muun työelämän tutkijan kanssa ja tuo esille yllättävän paljon positiivisia seikkoja työelämästä. Johdannon ja jälkisanojen lisäksi teoksessa on 10 kiinnostavaa lukua jotka käsittelevät monipuolisesti suomalaista työelämää; epätyypillisiä työsuhteita ja työhön liittyvää epävarmuutta, työn prekarisaatiota, ja työhön sitoutumista, nuorten asemaa työelämässä, 24/7-yhteiskuntaa sekä työn ja perheen yhteensovittamista, sukupuolten välistä tasa-arvoa, yrittäjyyttä, pätkätyöntekijöiden ja vakinaisten työntekijöiden työoloja sekä työtaistelua.

Teosta lukiessa käy ilmi, että suomalaisia työmarkkinoita suojaa sopimisen kulttuuri ja kattava työelämän lainsäädäntö mikä tekee työelämästä ennalta arvattavan ja vakaan. Monilla työntekijöillä on hyvät vaikutusmahdollisuudet omaan työhönsä ja työ on luonteeltaan itsenäisempää. Huolimatta 24/7 - yhteiskunnasta ja siitä, että työntekijät ovat helpommin tavoitettavissa, epätyypillisissä paikoissa työskentely on vähentynyt 2000-luvulla, kuten myös iltaisin ja viikonloppuisin työskentely eikä etätyösopimukset ole lisänneet kotona työskentelyä. Työntekijät näyttävät arvostavan työpaikan sosiaalisia suhteita ja toisaalta vapaa-aikaansa ja perhettään. Edelleen kokoaikaisia työsuhteita on eniten ja pätkätoiden määrä on pysynyt samana koko vuosikymmenen. Kirjassa myös todetaan, että työmarkkinaratkaisut ja työehtosopimukset ovat taanneet hyvän työrauhan viimeisen 10 vuoden aikana. Väitteet työelämän pirstaloitumisesta ja siitä, että yhä useamman täytyy kouluttautua uuteen ammattiin, eivät ole yleistettävissä.

Kirjoittajat kuvaavat prekarisoitunutta työelämää johon liittyy toimeentulon epävarmuus ja epäluottamus työteon taloudelliseen kannattavuuteen ja toteavat tämän olevan sekä ylikouluttautuneiden että haavoittuvassa asemassa olevien todellisuutta. Tämän päivän työelämässä on yllättävän paljon pysyvyyttä mutta tästä huolimatta pelko työn menettämisestä on suuri – enää ei tiedetä mitkä ammatit tulevat jatkumaan globaalissa kilpailussa ja tässä suhteessa työelämän ennakoiminen on vaikeaa. Pätkätoiden määrä ei ole lisääntynyt, mutta pätkätyöllistymiseen liittyviä ongelmia ei ole saatu ratkaistua. Pätkätyöt, itsensä työllistäminen, osa-aikatyö ja nollatyöaika ovat ongelmallisia niille joilla ei ole varaa toimeentuloon tällaisessa työsuhteessa. Tutkijoiden mukaan kolmannes palkansaajista pelkää työttömyyttä ja monen uudelleen työllistymisen mahdollisuudet ovat heikot jos he menettäisivät työnsä. Vaikka pätkätyöläiset ovat keskimäärin paremmin kouluttautuneita ja myös jopa hiukan terveempiä kuin vakituisessa työsuhteessa olevat, moni tekee pätkätoita vasten tahtoaan.

Kirjassa käsitellään vastentahtoista itsensä työllistämistä, vuokratyötä ja nollatuntusopimuksia ja niiden vaikutusta huono-osaisuuteen ja työelämän eriarvoistumiseen. Liian usein itsensä työllistäjien tulotaso jää heikoksi ja sosiaaliturvajärjestelmämme onkin suurten haasteiden edessä kun pyritään ratkaisemaan, miten tulevaisuudessa voitaisiin yhdistää pienipalkkainen työ ja sosiaalietuudet. Yrittäjät tekevät myös keskimääräistä pidempää työpäivää suhteessa muihin palkansaajiin jotka vastaavasti arvostavat vapaa-aikaansa enemmän kuin ennen. Tutkijat toteavat, etteivät nuoriin kohdistuneet moraaliset epäilyt työnteon arvostuksesta pidä paikkaansa eikä ajankäyttöeroja eri sukupolvien välillä esiinny. Uhkana kuitenkin on laman aikana valmistuneiden nuorten työllistyminen. Monien muiden työntekijöiden haasteena työelämässä on kiireen kokemukset korostuen erityisesti lapsiperheissä ja julkisen sektorin työntekijöillä sekä suhdanneriippuvaisiin aloihin liittyvät epävarmuustekijät. Kirjassa käy ilmi, että tuntuu olevan tarvetta

avoimelle keskustelulle siitä miltä työolot näyttävät eri ammattiryhmillä, onko mahdollisesti jokin toimiala häviämässä ja minkälaista osaamista tarvitaan.

Tutkijat tuovat esille, että kansainvälisesti verrattuna meillä Suomessa on asiat hyvin, mutta edelleen kaivataan käytännön toimia, joiden avulla voidaan vähentää segregatiota naisten ja miesten välillä. Syrjinnän kokemuksen pienentämisen kannalta piilevät asenteen työyhteisöistä pitäisi saada pois. Lisäksi tasa-arvoon liittyvissä asioissa tarvittaisiin enemmän kokeiluja.

Kirjassa käsitellään työelämän kielteistä julkisuuskuvaa ja siihen liittyvää ajankohtaista tutkimustietoa yhteiskuntatieteellisestä näkökulmasta. Siinä ei juurikaan mietitä tulevaa, mikä onkin luonnollista kirjan teemojen käsittelyn perustuessa pääasiassa tilastoaineistoihin. Voidaankin todeta, että nykyajan työelämässä moni asia on hyvin, mutta käännteentekevät vedenjakajat näemme vasta kauempaa. Emme esimerkiksi vielä tiedä, minkälaisia uusia työpaikkoja yhteiskuntaamme syntyy. Emme myöskään tiedä, miten koulutukseen kohdistuneet mittavat leikkaukset vaikuttavat tulevaisuuteen ja tuleeko koulutuksen merkitys keskeisenä suomalaisena menestystarinana säilymään. Se kirjasta kuitenkin käy ilmi, että työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyy haasteita: vanhempiin näyttää kohdistuvan yhä enemmän odotuksia kun kaikki asiat halutaan tehdä mahdollisimman hyvin. Kun teknologia mahdollistaa samanaikaisuuden, työ ja vapaa-aika menevät päällekkäin. Tämä näyttää kuormittavan erityisesti naisia ja saa aikaan tunteen siitä että työ olisi koko ajan läsnä. Omat oletukseni työelämän muuttumisesta haasteellisemmaksi eivät kirjaa lukiessa saaneet tieteellistä tukea, mutta kirja laajensi omaa näkökulmaani. Vaikka enemmistö palkansaajista ja yrittäjistä voi hyvin ja on tyytyväisiä työhönsä, kirja antaa äänen subjektiivisille kokemuksille ja tunteille työelämän muutoksista ja tekee kokemuksista siten todellisempia.

SANNA JUVONEN

KM, lehtori, Laurea-ammattikorkeakoulu